

اعمال و برکات ماه ذی الحجه

ماه «ذی الحجه» آخرین ماه «سال هجری قمری» است و ماهی است بسیار پربرکت. بزرگان دین هنگامی که این ماه وارد می‌شد، اهمیت ویژه‌ای به عبادت در آن می‌دادند، مخصوصا در دهه اول این ماه.

ذی‌الحجه

ماه ذی‌الحجه؛ آخرین ماه سال هجری قمری؛ است و ماهی است بسیار پربرکت. بزرگان دین هنگامی که این ماه وارد می‌شد، اهمیت ویژه‌ای به عبادت در آن می‌دادند، مخصوصا در دهه اول این ماه. در حدیثی از رسول خدا (ص) می‌خوانیم که عبادت و کار نیک در هیچ ایامی به اندازه این ایام (۱۰ روز اول ماه ذی‌الحجه) فضیلت ندارد.

به گزارش ایسنا، در بعضی از روایات درباره ماه ذی‌الحجه آمده است، شب‌های دهه‌گانه‌ای که قرآن در سوره الفجر و لیال عشره؛ به آن سوگند یاد کرده است، شب‌های دهه اول این ماه شریف است و این سوگند به خاطر عظمت آن است.

خداوند در سوره حج (آیه ۲۸) ضمن بیان فریضه بزرگ حج؛ سخن از ایام معلومات؛ می‌فرماید که مومنان باید در آن به یاد خدا باشند. یکی از تفسیرهای معروف؛ ایام معلومات؛ که در روایات نیز آمده است، ۱۰ روز اول ذی‌الحجه است. بنابراین، هم شب‌های آن عزیز است و هم روزهای آن.

در حدیثی از رسول خدا (ص) می‌خوانیم که عبادت و کار نیک در هیچ ایامی به اندازه این ایام (۱۰ روز اول ماه ذی‌الحجه) فضیلت ندارد.

افزون بر این‌ها، هم صدا شدن با زوار خانه خدا در این ماه و یاد و خاطره مراسم با شکوه حج و معنویت و برکات آن، حال و هوای دیگری به انسان می‌دهد، مخصوصا برای کسانی که در سلک زوار سعادت‌مند خانه خدا قرار گرفته‌اند، یا با یاد و خاطره آن‌ها همراهند.

وجود دو عید؛ عید اضحی و عید غدیر (عید ولایت) و روز عرفه؛ و خاطره دعای عجیب و بسیار گران‌بهای امام حسین (ع) در عرفات، شکوه و عظمت خاصی به این ماه بخشیده و سزاوار است همه مومنان (مخصوصا جوانان پاک‌دل) از فضای آکنده از معنویت این ماه، غافل نشوند و در خودسازی و تهذیب نفس بکوشند که به پیشرفت‌های مهمی نائل می‌شوند.

اعمال ماه ذی‌الحجه

اعمال این ماه بر دو قسم است:

اول اعمالی که مشترک است میان دهه اول، دوم اعمالی که مختص به ایام خاصی است.

اعمال مشترک دهه اول:

۱- امام صادق (ع) می‌فرماید: پدرم حضرت امام باقر (ع) به من فرمود: پسر من! در دهه نخست از ماه ذی‌الحجه، هر شب میان نماز مغرب و عشاء این دو رکعت نماز را ترک مکن، در هر رکعت سوره حمد و سوره قل هو الله را می‌خوانی، پس از آن این آیه (سوره اعراف) را می‌خوانی:

وَاعْدَنَا مُوسَى ثَلَاثِينَ لَيْلَةً وَأُتِمَمَتَاهَا عِشْرَةَ فِتْمَ مِيقَاتِ رَبِّهِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً وَقَالَ مُوسَى لِأَخِيهِ هَارُونَ اخْلُفْنِي فِي قَوْمِي وَأَصْلِحْ وَلَا تَتَّبِعْ سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ.

با موسی ۳۰ شب وعده کردیم، و آن را با ۱۰ شب دیگر کامل کردیم، در نتیجه میقات پروردگارش به ۴۰ شب اتمام یافت و موسی‍ به برادرش هارون گفت: در میان قوم من جانشینم باش و اصلاح کن و راه اهل فساد را پیروی مکن.

اگر چنین کنی، در ثواب حاجیان، و اعمال حج آن‍ها شریک می‍شوی.

۲- روزه گرفتن در ۹ روز اول. در روایتی از امام موسی کاظم (ع) نقل شده است که هر کس ۹ روز اول ذی‍الحجه را روزه بدارد، خداوند ثواب روزه تمام عمر را برای او می‍نویسد.

۳- ابوحمزه ثمالی از امام صادق (ع) نقل کرده است که آن حضرت، از روز اول تا عصر روز عرفه، پس از نماز صبح و قبل از نماز مغرب این دعا را می‍خواند:

اللَّهُمَّ هَذِهِ الْأَيَّامُ الَّتِي قَضَلْتَهَا عَلَى الْأَيَّامِ وَ شَرَفْتَهَا قَدْ بَلَّغْتَنِيهَا بِمَكَكِ وَ رَحِمَتِكَ فَأَنْزِلْ عَلَيْنَا مِنْ بَرَكَاتِكَ وَ أَوْسِعْ عَلَيْنَا فِيهَا مِنْ تَعْمَانِكَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَنْ تُهْدِنَا فِيهَا لِسَبِيلِ الْهُدَى وَ الْعَفَافِ وَ الْعِنَى وَ الْعَمَلِ فِيهَا يَمًا تُحِبُّ وَ تَرْضَى اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ يَا مَوْضِعَ كُلِّ شَكْوَى وَ يَا سَامِعَ كُلِّ نَجْوَى وَ يَا شَاهِدَ كُلِّ مَلَأٍ وَ يَا عَالِمَ كُلِّ خَفِيٍّ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَنْ تَكْشِفَ عَنَّا فِيهَا الْبَلَاءَ وَ تَسْتَجِيبَ لَنَا فِيهَا الدَّعَاءَ وَ تُقَوِّنَا فِيهَا وَ تُعِينَنَا وَ تُؤَقِّنَا فِيهَا لِمَا تُحِبُّ رَبَّنَا وَ تَرْضَى وَ عَلَيَّ مَا افْتَرَضْتَ عَلَيْنَا مِنْ طَاعَتِكَ وَ طَاعَةِ رَسُولِكَ وَ أَهْلِ وَلايَتِكَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ،

خدایا این روزها روزهایی است، که بر سایر روزها برتری و شرافت دادی و به لطف و رحمت مرا به آنها رساندی، برکات را بر ما فرو فرست و از نعمت‍هایت در این روزها بر ما وسعت ده. خدایا از تو می‍خواهم بر محمد و خاندان محمد درود فرستی، و ما را در این روزها به راه هدایت و پاکدامنی و بی‍نیازی و عمل در آنها به آنچه می‍پسندی و خشنود می‍شود هدایت فرمایی، خدایا از تو درخواست می‍کنم، ای جایگاه هر شکوایه و ای شنوای هر راز و نیاز و ای حاضر در هر جمع، و ای دانای هر نهان، که بر محمد و خاندان محمد درود فرستی و در این روزها بلا را از ما برگردانی و دعایمان را مستجاب گردانی و نیرویمان دهی و یاری‍مان نمایی و به آنچه ای پروردگار ما دوست داری و خشنود می‍شود مؤفقمان بداری و بر اموری که از طاعت و طاعت رسولت و اهل ولایت بر ما واجب نمودی توفیقمان دهی. خدایا از تو درخواست می‍کنم ای مهربان‍ترین مهربانان، که بر محمد و خاندان محمد درود فرستی،

وَ أَنْ تَهَبَ لَنَا فِيهَا الرِّضَا إِنَّكَ سَمِيعُ الدَّعَاءِ وَ لَا تَحْرِمْنَا خَيْرَ مَا تُنْزِلُ فِيهَا مِنَ السَّمَاءِ وَ طَهِّرْنَا مِنَ الذُّنُوبِ يَا عَلَامَ الْغُيُوبِ وَ أَوْجِبْ لَنَا فِيهَا دَارَ الْخُلُودِ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ لَا تَتْرُكْ لَنَا فِيهَا ذَنْبًا إِلَّا عَفَرْتَهُ وَ لَا هَمًّا إِلَّا قَرَّجْتَهُ وَ لَا دُنْيَا إِلَّا قَضَيْتَهُ وَ لَا غَايَا إِلَّا أَذَيْتَهُ وَ لَا حَاجَةَ مِنْ حَوَائِجِ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ إِلَّا سَهَّلْتَهَا وَ يَسِّرْتَهَا إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ اللَّهُمَّ يَا عَالِمَ الْخَفِيَّاتِ يَا رَاجِمَ الْعَبْرَاتِ يَا مُجِيبَ الدَّعَوَاتِ يَا رَبَّ الْأَرْضِينَ وَ السَّمَاوَاتِ يَا مَنْ لَا تَنْشَابُهُ عَلَيْهِ الْأَصْوَاتُ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ اجْعَلْنَا فِيهَا مِنْ عَتَقَائِكَ وَ طَلْقَائِكَ مِنَ النَّارِ وَ الْفَائِزِينَ بِجَنَّتِكَ وَ النَّاجِينَ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ وَ صَلِّ اللَّهُ عَلَيَّ سَيِّدَتَا مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ أَجْمَعِينَ وَ سَلِّمْ عَلَيْهِمْ تَسْلِيمًا.

و خشنودی خود را در این روزها به ما ارزانی کنی، که به یقین‍ تو شنوای دعایی و از خیری که در این ایام از عالم بالا نازل می‍کنی، ما را محروم مساز و از گناهان ما را پاک ساز، ای دانای نهان‍ها و در این روزها خانه جاودان را بر ما واجب گردان. خدایا بر محمد و خاندان محمد درود فرست و گناهی را برای ما باقی بگذار جز آنکه‍بخشی و نه اندوهی جز آنکه برطرف کنی و نه بدهی جز آنکه بهرداری و نه غایبی جز آنکه به ما برسانی و نه حاجتی از حاجات دنیا و آخرت جز آنکه هموار و آسان نمایی، به یقین تو بر هر چیز توانایی. خدایا ای دانای‍نهان، ای رحم‍کننده به اشک‍های روان، ای اجابت‍کننده دعاها، ای پروردگار زمین‍ها و آسمان‍ها، ای‍آن که صداها بر او اشتباه نشود، بر محمد و خاندان محمد درود فرست، و ما را در این روزها از آزادشدگان و رهاگشتگان از آتش و رسیدگان به بهشت، و از نجات‍یافتگان قرار ده به مهربانی‍ات ای مهربان‍ترین مهربانان و درود خدا بر آقایمان محمد و همه اهل بیتش.

۴- آن پنج دعایی را بخواند که به فرموده امام باقر (ع) خداوند آن را به وسیله جبرئیل برای حضرت عیسی (ع) هدیه فرستاد، تا در ایام این دهه، آن‍ها را بخواند. آن پنج دعا چنین است:

(۱) أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ يَدُهُ الْخَيْرُ وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (۲)
أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ أَحَدًا صَمَدًا لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَ لَا وَلَدًا (۳) أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ

لَهُ أَحَدًا صَمَدًا لَمْ يَلِدْ وَ لَمْ يُولَدْ وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفْوًا أَحَدٌ (۴) أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَ يُمِيتُ وَ هُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (۵) حَسْبِيَ اللَّهُ وَ كَفَى سَمِيعَ اللَّهُ لِمَنْ دَعَا لَيْسَ وَرَاءَ اللَّهِ مُنْتَهَى أَشْهَدُ لِلَّهِ بِمَا دَعَا وَ أَنَّهُ بَرِيءٌ مِمَّنْ تَبَرَأَ وَ أَنَّهُ لِلَّهِ الْآخِرَةُ وَ الْأُولَى.

(۱) گواهی می‌دهم که معبودی جز خدا نیست، یگانه و بی‌نیاز است؛ شریک است، فرمانروایی و سپاس برای اوست، خیر تنها به دست اوست؛ و او بر هر چیز تواناست (۲) گواهی می‌دهم معبودی جز خدا نیست، یگانه و بی‌نیاز است، شریک است، یگانه و بی‌نیاز است؛ همسر و فرزندی نگرفته است. (۳) گواهی می‌دهم معبودی جز خدا نیست، یگانه و بی‌نیاز است، شریک است، یگانه و بی‌نیاز است؛ نه زاده و نه زاییده شده است و برایش هیچ همتایی نیست. (۴) گواهی می‌دهم معبودی جز خدا نیست، یگانه و بی‌نیاز است، شریک است، فرمانروایی و سپاس برای اوست، زنده می‌کند و می‌میراند؛ اوست زنده‌ای که نمی‌میرد، خیر تنها به دست اوست، و او بر هر چیز تواناست. (۵) خدا مرا بس است و کفایت می‌کند، خدا گوش فرا دهد برای آن‌که او را بخواند، و رای خدا نهایتی نیست، گواهی می‌دهم برای خدا به آنچه دعوت کرد، و خدا بیزار است از هر که از او بیزاری جوید، و آخرت و دنیا از آن خداست.

سپس حضرت عیسی (ع) پاداش فراوانی را برای ۱۰۰ مرتبه خواندن این پنج دعا ذکر فرمود. مرحوم laquo& علامه مجلسی raquo& گفته است: اگر کسی هر روز هر یک از این پنج دعا را ۱۰ مرتبه بخواند (که در مدت ۱۰ روز هر کدام را ۱۰۰ مرتبه خوانده است) به روایت عمل کرده است. البته اگر هر روز هر دعایی را ۱۰۰ مرتبه بخواند بهتر است.

۵- در هر روز، از این دهه، این تهلیلات (لاله‌ها و الهه‌ها) را که از امیرالمومنین نقل شده است بخواند و اگر روزی ۱۰ مرتبه بخواند بهتر است:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَدَدَ اللَّيَالِي وَ الدَّهُورِ. لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَدَدَ أَمْوَاجِ الْبُحُورِ. لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ رَحْمَتُهُ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ. لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَدَدَ الشُّوْكِ وَ الشَّجَرِ. لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَدَدَ الشَّعْرِ وَ الْوَبَرِ. لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَدَدَ الْحَجَرِ وَ الْمَدَرِ. لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَدَدَ لَمْحِ الْعَيْنِ. لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فِي اللَّيْلِ إِذَا عَسْعَسَ وَ فِي النَّهَارِ إِذَا تَنَفَّسَ. لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَدَدَ الرِّيحِ فِي الْبَرَارِ وَ الصُّحُورِ. لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مِنَ الْيَوْمِ إِلَى يَوْمٍ يَنْفَخُ فِي الصُّورِ.

معبودی جز خدا نیست به شمار شب‌ها و روزگاران، معبودی جز خدا نیست به شمار امواج دریاها، معبودی جز خدا نیست و رحمت او از آنچه گرد می‌آورند بهتر است، معبودی جز خدا نیست، به شمار خارها و درختان، معبودی جز خدا نیست به شمار موها و کرک‌ها، معبودی جز خدا نیست به شمار سنگ‌ها و کلوخ‌ها، معبودی جز خدا نیست به شمار بهم‌خوردن‌ها، معبودی جز خدا نیست در شب چون سیاهی بنماید و در صبح چون سپیدی سر برآورد، معبودی جز خدا نیست به شمار بادها در صحراها و کوه‌ها، معبودی جز خدا نیست از امروز تا روز دمیده شدن در صور.

اعمال مختص روزها و شب‌ها و ایام ماه

روز اول ماه: روز اول ماه ذی‌الحجه روز مبارکی است و برای آن چند عمل نقل شده است:

۱- روزه گرفتن. در روایتی از امام موسی بن جعفر (ع) نقل شده است که هر کس روز اول ماه ذی‌الحجه را روزه بگیرد، خداوند برای وی پاداش عظیمی را می‌نویسد.

۲- خواندن نماز حضرت فاطمه (ع). مرحوم laquo& شیخ طوسی raquo& فرموده است: مستحب است در این روز، نماز حضرت فاطمه (ع) را بخواند و این نماز چهار رکعت است (هر دو رکعت به یک سلام) و همانند نماز حضرت امیرالمومنین (ع) است در هر رکعت یک مرتبه سوره حمد و ۵۰ مرتبه سوره قل هو الله را بخواند و بعد از سلام تسبیح حضرت فاطمه (ع) را بگوید، آنگاه بخواند:

سُبْحَانَ ذِي الْعِزِّ الشَّامِخِ الْمُتَنِيفِ سُبْحَانَ ذِي الْجَلَالِ الْبَازِخِ الْعَظِيمِ سُبْحَانَ ذِي الْمُلْكِ الْفَاحِرِ الْقَدِيمِ سُبْحَانَ مَنْ يَرَى أَثَرَ التَّمَلُّقِ فِي الصَّقَا سُبْحَانَ مَنْ يَرَى وَقَعَ الطَّيْرِ فِي الْهَوَاءِ سُبْحَانَ مَنْ هُوَ هَكَذَا وَ لَا هَكَذَا غَيْرُهُ

منزه است آن داری عزت بلندمرتبه شریف، منزه است آن دارای عظمت بسیار با شکوه بزرگ، منزه است؛ آن دارای فرمانروایی گرانمایه ازلی، منزه است آن‌که جای پای مورچه را بر سنگ صاف ببندد، منزه است آن‌که:

چگونگی گذر پرنده را در هوا ببند، منزّه است آن zwnj& که او چنین است، و جز او چنین نیست.

۳- نیم ساعت قبل از ظهر، دو رکعت نماز بگزارد و در هر رکعت یک مرتبه سوره حمد و ده مرتبه سوره laquo& قل هو الله raquo& و ده مرتبه آیه الكرسي و ده مرتبه سوره laquo& انا انزلنا raquo& را بخواند.

۴- هر کس از ظالمی خوف داشته باشد در این روز بگوید:

laquo& حَسْبِيَ حَسْبِيَ حَسْبِيَ مِنْ سُوَالِي عَلْمُكَ يَخَالِي

مرا کافی است، مرا کافی است، مرا کافی است، آگاهی تو به حالم از درخواست من raquo& تا خداوند او را از شر آن ظالم حفظ کند.

روز هشتم ماه: روز هشتم ذی الحجه zwnj& را "ترویه" می zwnj& نامند و به روایت امام صادق (ع) روزه در آن، کفاره گناهان زیادی است.

تقویم این ماه

اول ماه ذی الحجه zwnj& روز ولادت حضرت ابراهیم خلیل (ع)، پیامبر بزرگ و بت شکن و بنا کننده خانه کعبه است.

همچنین بنا بر نقل laquo& شیخ طوسی raquo& این روز، روز ازدواج امیر مومنان علی (ع) و حضرت صدیقه کبری فاطمه زهرا (س) (در سال دوم هجری) است.

روز هفتم ماه ذی الحجه zwnj& وفات امام محمد باقر (ع) (در سال ۱۱۴) در چنین روزی واقع شده است.

روز هشتم ماه ذی الحجه zwnj& این روز را روز laquo& ترویه raquo& می zwnj& نامند. laquo& ترویه در لغت به معنای سیراب کردن و آب ذخیره نمودن است raquo&. در سابق که در عرفات آب نبود، حجاج روز هشتم آب برای وقوف در عرفات در روز نهم از مکه با خود می zwnj& برند.

روز نهم ذی الحجه zwnj& روز عرفه است که روزی بسیار با فضیلت است و حاجیان آن روز را در صحرای عرفات به یاد خدا هستند، همچنین این روز مصادف است با سالروز شهادت حضرت مسلم zwnj& بن عقیل (ع) در شهر کوفه (در سال ۶۰ هجری قمری).

روز دهم ماه ذی الحجه zwnj& روز عید قربان است که از اعیاد مهم اسلامی است.

روز پانزدهم ماه ذی الحجه zwnj& در چنین روزی میلاد مسعود حضرت امام علی النقی (ع) در سال ۲۱۲ هجری قمری واقع شده است.

روز هجدهم ماه ذی الحجه zwnj& روز عید سعید غدیر، عید ولایت و امامت، از اعیاد مهم اسلامی است. آن روز پیامبر گرامی اسلام (ص) به فرمان خداوند، علی (ع) را به امامت و جانشینی خود منصوب کرد. این واقعه در سال دهم هجری در سرزمین laquo& خم raquo& نزدیکی مکه کنار غدیر (برکه آبی) واقع شد. و لذا آن را عید laquo& غدیر خم raquo& می zwnj& نامند. مرحوم laquo& علامه امینی raquo& در کتاب شریف laquo& الغدیر raquo& که در ۱۱ جلد نوشته شده است، روایات فراوانی را از طریق اهل سنت راجع به جریان غدیر خم، نقل می zwnj& کند که جای تردیدی برای هیچ فرد با انصافی باقی نمی zwnj& گذارد.

روز بیست و چهارم ماه ذی الحجه zwnj& روز laquo& مباهله raquo& است، روزی است که رسول خدا (ص) با نصارای نجران laquo& مباهله raquo& کرد، و پیش از آن که مباهله صورت گیرد مسیحیان نجران، پشیمان شده و از مباهله صرف نظر کردند. این جریان در سال دهم هجری واقع شده است.

همچنین در این روز حضرت امیرالمومنین علی (ع) در حال رکوع انگشتر خود را به سائل داد و آیه (إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَ هُمْ رَاكِعُونَ) در همین رابطه نازل شد.

روز بیست و پنجم ماه ذی‌الحجه؛ روز نزول سوره اهل‌اتی؛ است. پس از آن که حضرت علی (ع) حضرت فاطمه (ع)، امام حسن (ع) و امام حسین (ع) و جناب فضا، برای ادای نذر خویش که برای شفای امام حسن و امام حسین (ع) کرده بودند، سه روز روزه گرفتند و در روز اول غذای افطار خود را به مسکین دادند و با آب افطار کردند و در روز دوم به یتیم و روز سوم به اسیر دادند این سوره در مدح آنان نازل شد.

اعمال مشترک اول هر ماه:

۱- هنگام رؤیت هلال دعایی را که در سجادیه؛ آمده است بخواند که بسیار پرمعناست:

أَيُّهَا الْخَلْقُ الْمُطِيعُ الدَّائِبُ السَّرِيعُ الْمُتَرَدِّدُ فِي مَنَازِلِ التَّقْدِيرِ الْمُتَصَرِّفُ فِي قَلْبِكَ التَّدْبِيرِ أَمَنْتُ يَمَنْ تَوَرَّكَ الظُّلَمَ وَأَوْصَحَ يَكُ الْبُهِمِ وَجَعَلْتَ آيَةً مِنْ آيَاتِ مُلْكِهِ وَعَلَامَةً مِنْ عَلَامَاتِ سُلْطَانِهِ قَحَدَّ يَكُ الزَّمَانِ وَامْتَهَنَكَ بِالْكَمَالِ وَالتَّقْصَانِ وَالطُّلُوعِ وَالْأُفُولِ وَالْإِنَارَةِ وَالْكَسُوفِ فِي كُلِّ ذَلِكَ أَنْتَ لَهُ مُطِيعٌ وَإِلَى إِرَادَتِهِ سَرِيعٌ سُبْحَانَهُ مَا أَعْجَبَ مَا دَبَّرَ مِنْ أَمْرٍ كَ وَالْطُّفَ مَا صَنَعَ فِي شَأْنِكَ جَعَلْتَ مِفْتَاحَ شَهْرِ حَادِثٍ لِأَمْرِ حَادِثٍ فَاسْأَلُ اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكَ وَخَالِقِي وَخَالِقَكَ وَمُقَدِّرِي وَمُقَدِّرَكَ وَمُصَوِّرِي وَمُصَوِّرَكَ،

ای آفریده فرمانبردار، رونده کوشا و شتابان، رفت‌وآمد کننده در منزلگاه‌های معین، ای متصرف در چرخ‌گردان تدبیر، ایمان آوردم به آن کس زواری که با تو تاریکی‌ها را روشن کرد و آنچه را که به سختی می‌توان یافت آشکار ساخت و تو را نشانه‌ها زواری از نشانه‌های چیرگی و علامتی از علایم قدرت خود قرار داد، پس زمان را به تو محدود ساخت و گاهی تو را به نقص و گاهی به کمال و وقتی به طلوع و زمانی به غروب و حالتی پر نور و حالتی گرفته، مسخر خویش کرد، تو در تمام این حالات مسخر اویی و به سوی اراده‌اش و شتابانی، منزّه است او چه عجیب است تدبیری که در حق تو به کار برده، و چه دقیق است آنچه درباره تو انجام داده، تو را کلید ماهی‌ها زواری برای کارهایی نو ساخته، پس از پروردگار که پروردگار من و توسست، و آفریننده من و توسست، و مهار مقدرات من و توسست، و تو در کف قدرت اوست، و صورتگر من و توسست،

أَنْ يُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَنْ يَجْعَلَ هِلَالَ بَرَكَهٍ لَا تَمَحُّهَا الْأَبَامُ وَطَهَارَةٍ لَا تُدَسِّسُهَا اللَّاتَامُ هِلَالَ أَمْنٍ مِنَ الْآفَاتِ وَ سَلَامَةٍ مِنَ السَّيِّئَاتِ هِلَالَ سَعْدٍ لَا نَحْسَ فِيهِ وَ يُمْنٍ لَا تَكْدُ مَعَهُ وَ يُسْرٍ لَا يَمَارِجُهُ عُسْرٌ وَ خَيْرٍ لَا يَشُوْبُهُ شَرٌّ هِلَالَ أَمْنٍ وَ إِيْمَانٍ وَ نِعْمَةٍ وَ إِحْسَانٍ وَ سَلَامَةٍ وَ إِسْلَامٍ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ اجْعَلْنَا مِنْ أَرْضِي مَنْ طَلَعَ عَلَيْهِ،

می‌خواهم که بر محمد و خاندانش درود فرستد، و تو را ماه برکتی قرار دهد، که گذشت روزگاران آن را از بین نبرد و ماه پاکی که گناهان آن را آلوده نگرداند، هلال ایمنی از آفات و سلامتی زواری از زشتی‌ها، هلال خوش طالعی برکنار از بد یمنی و مبارکی بدون گرفتاری و آسایش بدون دشواری زواری و خیر بدون شر، هلال ایمنی و امان و نعمت و احسان و سلامت و اسلام، خدایا بر محمد و خاندانش درود فرست و ما را از پسندیده‌ترین کسانی قرار ده که این ماه بر آنان طلوع کرده،

وَ أَرْزُقِي مَنْ نَظَرَ إِلَيْهِ وَ أَسْعِدْ مَنْ تَعَبَّدَ لَكَ فِيهِ وَ وَفِّقْنَا اللَّهُمَّ فِيهِ لِلطَّاعَةِ وَ التَّوْبَةِ وَ اعْصِمْنَا فِيهِ مِنَ اللَّاتَامِ وَ الْحَوْبَةِ وَ أَوْزِعْنَا فِيهِ شُكْرَ النِّعْمَةِ وَ الْيَسْنَ فِيهِ جَنْنَ الْعَافِيَةِ وَ أُنْمِمْ عَلَيْنَا بِاسْتِكْمَالِ طَاعَتِكَ فِيهِ الْيَمَّةَ إِنَّكَ أَنْتَ الْمَنَّانُ الْحَمِيدُ وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّيِّبِينَ وَ اجْعَلْ لَنَا فِيهِ عَوْنًا مِنْكَ عَلَى مَا تَدَبَّتْنَا إِلَيْهِ مِنْ مُقْتَرَضِ طَاعَتِكَ وَ تَقَبَّلْهَا إِنَّكَ الْأَكْرَمُ مِنْ كُلِّ غَرِيمٍ وَ الْأَرْحَمُ مِنْ كُلِّ رَحِيمٍ آمِينَ آمِينَ رَبَّ الْعَالَمِينَ

و پاکیزه‌ترین کسانی که به آنها نظر نموده و خوشبخت‌ترین کسانی که در آن به بندگی تو گردن نهاده‌اند و ما را در این ماه توفیق توبه عنایت کن و از گناه حفظ فرما و از انجام نافرمانی‌ها و بازدار و ادای شکر نعمت را به ما ارزانی کن و لباس‌های عافیت را بر ما بپوشان و به سبب انجام طاعت کامل، نعمت را در این ماه بر ما تمام کن، زیرا که تو بس بخشنده ستوده‌ای، و درود خدا بر محمد و خاندان پاکش و برای ما از جانب خود در این ماه مددی برسان، بر انجام آنچه ما را به آن خوانده‌ای از اطاعت واجب و آن را بپذیر، همانا تو کریم‌تر از هر کریمی و مهربان‌تر از هر مهربانی، آمین آمین ای پروردگار جهانیان.

۲- خواندن هفت بار سوره حمد؛

۳- خواندن نماز اول ماه در روز اول، و آن دو رکعت است، در رکعت اول بعد از حمد، مرتبه؛

هو الله احد&mi; خواند(به عدد روزهای ماه) و در رکعت دوم ۳۰ مرتبه laquo&؛ انا انزلنا&mi;، و بعد از نماز صدقه&mi; ای در راه خدا می&mi; دهد؛ (و اگر مستحقی حاضر نیست، برای او کنار بگذارد) در بعضی از روایات اسلامی آمده است، هر کس چنین کند، سلامت خود را در آن ماه از خداوند متعال گرفته است.

در بعضی از احادیث آمده است: &mi; بعد از نماز، این دعا را (که پرمعنا و پربرکت و مشتمل بر آیات گرانبها و مناسبی از قرآن مجید است) بخواند:

يَسْمُ اللَّهُ الرَّحْمَنَ الرَّحِيمَ وَ مَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَ يَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَ مُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ
يَسْمُ اللَّهُ الرَّحْمَنَ الرَّحِيمَ وَ إِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ يَضْرَّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَ إِنْ يُرْذَكَ يَخْصِرْ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ يُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ
مِنْ عِبَادِهِ وَ هُوَ الْعَفُوُّ الرَّحِيمُ يَسْمُ اللَّهُ الرَّحْمَنَ الرَّحِيمَ سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ حَسْبُنَا
اللَّهُ وَ يَغْمَ الْوَكِيلُ وَ أَقْوَضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ رَبِّ إِنِّي لِمَا
أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ رَبِّ لَا تَذَرْنِي قَرْدًا وَ أَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ

به نام خدا که رحمتش بسیار و مهربانی&mi; اش همیشگی است، هیچ جنبنده&mi; ای در زمین نیست، مگر اینکه روزی او بر خدا است و قرارگاه&mi; و امانگاهش را خدا می&mi; داند، همه اینها در کتابی روشن است. به نام خدا که رحمتش بسیار و مهربانی&mi; اش همیشگی است، اگر خدا به تو زبانی رساند، جز او کسی برطرف&mi; کننده آن نیست و اگر خیری را برای تو بخواهد، فضل او را بازگرداننده&mi; ای نیست، آن را به هرکس از بندگان&mi; بخواهد می&mi; رساند و او آمرزنده و مهربان است. به نام خدا که رحمتش بسیار و مهربانی&mi; اش همیشگی است، خدا به زودی پس از دشواری آسانی&mi; قرار می&mi; دهد، آنچه خدا خواست همان شود، نیرویی نیست مگر به خدا، خدا ما را بس است و نیکو کارگشایی است، کارم را به خدا وامی&mi; گذارم&mi; که خدا بینای به بندگان است، معبودی جز تو نیست، من از ستمکاران بودم، پروردگارا من به آنچه&mi; از خیر برایم فرود آری نیازمندم، پروردگارا مرا تنها مگذار، که تو بهترین وارثانی.

۴- از اموری که بر آن تأکید شده است، سه روز روزه گرفتن در هر ماه است. مرحوم laquo&؛ علامه مجلسی&mi; در raquo&؛ زادالمعاد&mi; می&mi; گوید: مطابق مشهور، این سه روز، &mi; پنجشنبه اول ماه و پنجشنبه آخر ماه و چهارشنبه اول از دهه وسط ماه است.

سنت است که همه ماه شعبان را روزه بدارد و در ۱۰ ماه دیگر، سه روز آن را، روزه بگیرد. و اگر این سنت از او فوت شد، قضای آن را بجای آورد و حتی اگر در تابستان انجام آن دشوار باشد، در زمستان قضا نماید.

در روایتی از امام صادق (ع) آمده است: laquo&؛ کسی که این سه روز را روزه می&mi; گیرد، مراقب باشد، با کسی جدال و تند خویی نکند و اگر نسبت به او خسارتی شد، درگذرد. و اگر در این ایام روزه باشد و به منزل برادر مومنی رفت و از او خواسته شد که افطار کند، اجابت دعوت مومن و افطار کردن، ۷۰ برابر برتر است از روزه داشتن&mi;.

به هر حال سه روز روزه گرفتن در هر ماه (به نحوی که گذشت) پاداش فراوانی دارد و مورد تأکید قرار گرفته است.